

7^η Ενότητα

Ευθύνη και κυρώσεις νομικών προσώπων και επιχειρήσεων - Ποινική ευθύνη διοικητών

I. Ευθύνη και κυρώσεις νομικών προσώπων και επιχειρήσεων

NOMΟΣ XXX

Άρθρο 1

Ευθύνη νομικών προσώπων και επιχειρήσεων για πράξεις οικονομικής εγκληματικότητας και διαφθοράς*

1. Με τις προϋποθέσεις του επόμενου άρθρου, επιβάλλονται διοικητικές κυρώσεις σε νομικό πρόσωπο ή επιχείρηση κατά τη δραστηριότητα των οποίων έχει διαπραχθεί οποιαδήποτε από τις εξής αξιόποινες πράξεις:

- (α) Υπεξαίρεση σε βάρος της περιουσίας άλλου φυσικού ή νομικού προσώπου (άρθρο 375 ΠΚ)
- (β) Απάτη (άρθρο 386 ΠΚ)
- (γ) Απάτη με χρήση συστήματος πληροφοριών (άρθρο 386Α ΠΚ)
- (δ) Κατάχρηση επιχορήγησης (άρθρο 389Α ΠΚ)
- (ε) Αθέμιτη λήψη ή παρακράτηση δημόσιων πόρων (άρθρο 389Β ΠΚ)
- (στ) Απιστία σε βάρος της περιουσίας άλλου φυσικού ή νομικού προσώπου (άρθρο 390 ΠΚ)
- (ζ) Παράβαση καθηκόντων σχετικά με τα έσοδα (άρθρο 390Α ΠΚ)
- (η) Παρακώλυση ανταγωνισμού σε δημόσιους διαγωνισμούς (άρθρο 396Α ΠΚ)
- (θ) Νομιμοποίηση περιουσίας από αξιόποινες πράξεις (άρθρο 197Α ΠΚ)
- (ι) Απόκτηση, κατοχή και διαχείριση περιουσίας από αξιόποινη πράξη άλλου (άρθρο 197Β ΠΚ)
- (ια) Δωροδοκία υπαλλήλων (άρθρο 236 ΠΚ)
- (ιβ) Δωροδοκία δικαστικών λειτουργών (άρθρο 237Α ΠΚ)
- (ιγ) Δωροδοκία βουλευτών (άρθρο 237Γ ΠΚ)
- (ιδ) Αθέμιτη παροχή ωφελημάτων (άρθρο 237Ε ΠΚ)
- (ιε) Παράλειψη αποτροπής και εποπτείας υφισταμένων (άρθρο 237ΣΤ ΠΚ)
- (ιστ) Εμπορία επιρροής (άρθρο 237Ζ παρ. 2 ΠΚ).

2. Οι διοικητικές κυρώσεις επιβάλλονται στο νομικό πρόσωπο ή την επιχείρηση μόνο εφόσον οι αξιόποινες πράξεις που τελούνται κατά τη δραστηριότητά τους δεν στρέφονται αποκλειστικά σε βάρος τους. Στις επιχειρήσεις που δεν έχουν νομική προσωπικότητα οι κυρώσεις επιβάλλονται στο φυσικό πρόσωπο που είναι φορέας της επιχείρησης.

Άρθρο 2

Προϋποθέσεις επιβολής κυρώσεων

1. Για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων απαιτείται να αποδειχθεί ότι η τέλεση της πράξης του προηγούμενου άρθρου στηρίχθηκε σε ή διευκολύνθηκε από την επικίνδυνη λειτουργία του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης, όπως προκύπτει

* Το περιγραφόμενο με τις παρακάτω διατάξεις μοντέλο θα μπορούσε να επεκταθεί για την απόδοση ευθύνης σε νομικά πρόσωπα και επιχειρήσεις και σε άλλα εγκλήματα με περιουσιακό ή ιδιοκτησιακό αντικείμενο ή και με τέτοιο αντικείμενο όπως και σε άλλες αξιόποινες πράξεις, που εκφεύγουν όμως του πλαισίου του παρόντος προγράμματος και γι' αυτό δεν απασχολούν στην ενότητα αυτή.

ιδίως από τη λήψη αποφάσεων που συνέβαλαν σε αυτήν, την παράλειψη μέτρων αποτροπής της ή εποπτείας της δραστηριότητας του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης, ή την εκτροπή τους από τον καταστατικό σκοπό ή το νόμιμο αντικείμενό τους.

2. Για την πλήρωση της προϋπόθεσης της προηγούμενης παραγράφου αρκεί να διαπιστώνεται η πραγμάτωση των στοιχείων που συγκροτούν την αξιόποινη πράξη αντικειμενικά, έστω κι αν δεν έχει καταφαθεί ποινική ευθύνη ορισμένου φυσικού προσώπου με βάση δικαστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου. Η συνδρομή λόγω άρσης του αδικού για το φυσικό πρόσωπο αναγνωρίζεται και για το νομικό πρόσωπο ή την επιχείρηση, εφόσον τούτο δικαιολογείται από τις περιστάσεις.

3. Το νομικό πρόσωπο ή ο φορέας της επιχείρησης απαλλάσσεται από κάθε κύρωση εφόσον αποδείξει ότι η αποτροπή της επικίνδυνης λειτουργίας της παρ. 1 ήταν απολύτως αδύνατη για λόγους που δεν αφορούν τα ίδια.

Άρθρο 3 **Κυρώσεις**

1. Με αιτιολογημένη απόφαση της Αρχής Επιβολής Διοικητικών Κυρώσεων σε Νομικά Πρόσωπα και Επιχειρήσεις επιβάλλονται με τις προϋποθέσεις του προηγούμενου άρθρου οι ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις, σωρευτικά ή διαζευκτικά:

(i) διοικητικό πρόστιμο από πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ μέχρι δέκα εκατομμύρια (10.000.000) ευρώ,

(ii) οριστική ή προσωρινή για χρονικό διάστημα από έναν μήνα έως τρία έτη ανάκληση ή αναστολή της άδειας λειτουργίας ή απαγόρευση άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας,

(iii) απαγόρευση άσκησης ορισμένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ή εγκατάστασης υποκαταστημάτων ή αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου, για το ίδιο χρονικό διάστημα,

(iv) οριστικός ή προσωρινός για το ίδιο χρονικό διάστημα αποκλεισμός από δημόσιες παροχές, ενισχύσεις, επιδοτήσεις, αναθέσεις έργων και υπηρεσιών, προμήθειες, διαφημίσεις και διαγωνισμούς του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων του δημόσιου τομέα,

(v) θέση σε επιτήρηση του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης για διάστημα από ένα έως τρία έτη, κατά τη διάρκεια του οποίου θα ελέγχεται, μεταξύ άλλων, η θέση σε ισχύ και η εφαρμογή μέτρων εταιρικής ή επιχειρησιακής αυτοσυμμόρφωσης προς τον σκοπό της αποφυγής επανάληψης της παράβασης,

(vi) παροχή δωρεών για κοινωφελείς σκοπούς,

(vii) σε περίπτωση συστηματικής εκτροπής του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης από το νόμιμο σκοπό τους, μπορεί να διαταχθεί η υποχρεωτική λύση και θέση σε εκκαθάριση του νομικού προσώπου.

2. Για τη σωρευτική ή διαζευκτική επιβολή των κυρώσεων που προβλέπονται στην προηγούμενη παράγραφο και για την επιμέτρηση των κυρώσεων αυτών λαμβάνονται υπόψη ιδίως: η βαρύτητα της παράβασης, ο βαθμός στον οποίο αυτή διευκολύνθηκε από την επικίνδυνη λειτουργία του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης, ο κύκλος εργασιών ή η οικονομική επιφάνεια του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης, το ύψος των παράνομων εσόδων ή του τυχόν προκύψαντος οφέλους, η τυχόν υποτροπή του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης, αλλά και η καλή τους λειτουργία κατά το παρελθόν, όπως και η λειτουργία τους μετά την αξιόποινη πράξη που τελέστηκε κατά τη δραστηριότητά τους, και ιδίως τα μέτρα που έλαβαν για την άρση των συνεπειών αυτής.

Λαμβάνεται επίσης υπόψη αν η πράξη του άρθρου 1 τελέστηκε από ένα ή περισσότερα φυσικά πρόσωπα ή συλλογικά όργανα του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης τα οποία κατείχαν διευθυντική θέση είτε με βάση εξουσία εκπροσώπησης ή εξουσιοδότηση για τη λήψη αποφάσεων ή για την άσκηση ελέγχου στο πλαίσιο του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης είτε με εν τοις πράγμασι ανάληψη των καθηκόντων αυτών, ή αν τα πιο πάνω πρόσωπα κατέστησαν απλώς δυνατή την τέλεση της πράξης του άρθρου 1 από ιεραρχικά κατώτερο στέλεχος.

3. Οι κυρώσεις του παρόντος άρθρου επιβάλλονται ανεξάρτητα από λοιπές διοικητικές κυρώσεις που απειλούνται σε βάρος νομικών ή φυσικών προσώπων στο πλαίσιο άλλων νομοθετημάτων, μπορούν να ληφθούν όμως υπόψη κατά την επιμέτρηση αυτών.

4. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι η αρμόδια αρχή για την επιβολή των ως άνω κυρώσεων σε εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά εταιρείες που εμπίπτουν στην εποπτεία της.

5. Η εφαρμογή των διατάξεων των προηγούμενων παραγράφων είναι ανεξάρτητη από την αστική, πειθαρχική ή ποινική ευθύνη των αναφερόμενων σε αυτές φυσικών προσώπων.

Άρθρο 4

Επιβολή κυρώσεων επί φορολογικών παραβάσεων

1. Για τις αξιόποινες πράξεις που προβλέπονται στα άρθρα 1 έως 5 του Ν. XXX [αδικήματα φοροδιαφυγής] επιβάλλονται οι κυρώσεις του άρθρου 3 παρ. 1 στοιχ. (ν) και (vii) με τις προϋποθέσεις του άρθρου 2.

2. Η επιβολή αυτών των κυρώσεων είναι ανεξάρτητη από τις κυρώσεις που προβλέπει η φορολογική νομοθεσία.

Άρθρο 5

Διαδικαστικά ζητήματα

1. Οι εισαγγελικές αρχές ενημερώνουν αμέσως την Αρχή Επιβολής Διοικητικών Κυρώσεων σε Νομικά Πρόσωπα για την άσκηση ποινικής δίωξης επί υποθέσεων στις οποίες υπάρχει εμπλοκή νομικού προσώπου υπό την έννοια του άρθρου 1, καθώς και για τις τυχόν εκδιδόμενες σχετικές δικαστικές αποφάσεις. Την ίδια υποχρέωση έχουν και οι διοικητικές αρχές σε περίπτωση διενέργειας ελέγχου. Στις φορολογικές παραβάσεις η ενημέρωση της Αρχής γίνεται από την Επιτροπή Προσδιορισμού Φορολογικών Υποθέσεων με Ποινικό Ενδιαφέρον.

2. Τα διοικητικά πρόστιμα που επιβάλλονται με βάση τις διατάξεις του παρόντος άρθρου βεβαιώνονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες και εισπράττονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ).

Άρθρο 6

Σύσταση Αρχής Επιβολής Διοικητικών Κυρώσεων σε Νομικά Πρόσωπα και Επιχειρήσεις*

1. Συστήνεται Αρχή Επιβολής Διοικητικών Κυρώσεων σε Νομικά Πρόσωπα και Επιχειρήσεις, η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Οικονομικών.

2. Με Προεδρικό Διάταγμα καθορίζονται ζητήματα που αφορούν τη στελέχωση και τη λειτουργία της Αρχής, καθώς και την κατά τόπο αρμοδιότητά της.

* Θα μπορούσε να σκεφθεί κανείς τη δημιουργία της συγκεκριμένης Αρχής ως ανεξάρτητης, ωστόσο ο «συγκεντρωτικός» χαρακτήρας των ανεξάρτητων αρχών θα την έκανε μάλλον αναποτελεσματική ενόψει του αριθμού των υποθέσεων της αρμοδιότητάς της.

3. Η Αρχή έχει τριμελή σύνθεση και συγκροτείται από έναν πρώην διοικητικό δικαστή ως προεδρεύοντα, τον προϊστάμενο της κατά τόπο αρμόδιας υπηρεσίας του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος και ένα μέλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

4. Η Αρχή ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες: α) επιβάλλει τις διοικητικές κυρώσεις σε βάρος νομικών και φυσικών προσώπων σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του παρόντος, β) επιβλέπει την εφαρμογή των επιβαλλόμενων κυρώσεων, ιδίως εκείνης της επιτήρησης των νομικών προσώπων και των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου των μέτρων εταιρικής αυτοσυμμόρφωσης προς τον σκοπό της αποφυγής επανάληψης της παράβασης.

5. Η Αρχή δεν μπορεί να επιβάλει οποιαδήποτε κύρωση χωρίς προηγούμενη κλήτευση των νόμιμων εκπροσώπων του νομικού προσώπου ή του φορέα της επιχείρησης προς παροχή εξηγήσεων. Η κλήση κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο τουλάχιστον δέκα (10) πλήρεις ημέρες πριν από την ημέρα της ακρόασης. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Ν. 2690/1999).

Άρθρο 7

Το άρθρο 51 ν. 3691/2008 καταργείται.

ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Στον (προτεινόμενο) Κώδικα Διεθνούς Συνεργασίας σε Ποινικές Υποθέσεις τίθεται διάταξη με το ακόλουθο περιεχόμενο:

Άρθρο X

Εφαρμογή σε περίπτωση διοικητικών κυρώσεων επί νομικών ή φυσικών προσώπων

Για τους σκοπούς του παρόντος Κώδικα, οι διοικητικές κυρώσεις που απειλούνται σε βάρος νομικών προσώπων ή επιχειρήσεων στο πλαίσιο της δραστηριότητας των οποίων διαπράττονται αξιόποινες πράξεις επέχουν θέση ποινικών κυρώσεων.

Αιτιολογικές σκέψεις

Η τυποποίηση της ευθύνης νομικών προσώπων που εμπλέκονται σε υποθέσεις οικονομικής εγκληματικότητας και διαφθοράς υπήρξε μέχρι σήμερα «παρακολούθημα» της κατάφασης ποινικής ευθύνης φυσικού προσώπου, κάτι που αντανακλάται και στην κατάσταση των προϋποθέσεων για τη θεμελίωσή της. Ειδικότερα, επισημαίνεται έλλειψη συστηματικής αντιμετώπισης της ευθύνης των νομικών προσώπων, η οποία συνοδεύτηκε για μεγάλο διάστημα από αντίστοιχη έλλειψη συνεκτικών κανόνων ως προς την πρόβλεψη των απειλούμενων κυρώσεων. Τούτη η έλλειψη συστηματικότητας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι η πρόβλεψη των σχετικών κυρώσεων αποτέλεσε στην Ελλάδα προϊόν διεθνών νομοθετικών πρωτοβουλιών (κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο), οι οποίες ενσωματώνονταν στην εθνική έννομη τάξη χωρίς να υπάρχει ένα ομοιογενές «υπόστρωμα» έτοιμο να τις υποδεχθεί. Επιπλέον, δεν έχει υπάρξει μέχρι σήμερα η επεξεργασία ενός συνεκτικού και δικαιοκρατικού μοντέλου επιβολής κυρώσεων σε νομικά πρόσωπα: έτσι, ορισμένες κυρώσεις επιβάλλονται απευθείας στο νομικό

πρόσωπο (δίχως την προϋπόθεση της κατάφασης ποινικής ευθύνης φυσικού προσώπου), ενώ άλλες αποτελούν απόρροια της διάπραξης ποινικού αδικήματος από εκπρόσωπο του νομικού προσώπου (την οποία και προϋποθέτουν). Τέλος, πρόβλημα εντοπίζεται σε σχέση με την αποτελεσματικότητα των απειλούμενων (διοικητικών) κυρώσεων σε νομικά πρόσωπα, το οποίο συναρτάται όχι μόνο με το είδος (ή το ύψος) τους αλλά –σε μεγάλο βαθμό– με τη διαδικασία επιβολής τους, συμπεριλαμβανομένου του ζητήματος του καθ' ύλη αρμόδιου οργάνου. Ένα παρεμπίπτον πρόβλημα που έχει ανακύψει μετά τις πρόσφατες τροποποιήσεις που εισήγαγε ο Ν. 4254/2014 συνδέεται με την απουσία διάταξης που να προβλέπει την επιβολή κυρώσεων σε νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται σε υποθέσεις ευρωπαϊκής (όταν δεν υπάρχει παράλληλη κατάφαση νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, το αξιόποινο της οποίας είναι βέβαια σήμερα ιδιαίτερα ευρύ), έλλειψη η οποία πρέπει να καλυφθεί με βάση τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας. Για τους λόγους αυτούς, προτείνεται η θέσπιση διατάξεων οι οποίες να προβλέπουν:

- τις προϋποθέσεις θεμελίωσης ευθύνης νομικών προσώπων και επιχειρήσεων στο πλαίσιο της δραστηριότητας των οποίων τελούνται αξιόποινες πράξεις οικονομικής εγκληματικότητας και διαφθοράς,
- τα είδη των σχετικών κυρώσεων, με έμφαση σε ορισμένες κυρώσεις οι οποίες δεν προβλέπονται μέχρι σήμερα,
- τη σύσταση Αρχής Επιβολής Διοικητικών Κυρώσεων σε Νομικά Πρόσωπα και Επιχειρήσεις,
- την επαναφορά της δυνατότητας επιβολής (διοικητικών) κυρώσεων για νομικά πρόσωπα τα οποία εμπλέκονται σε υποθέσεις προσβολής των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ, ανεξάρτητα από το αν συντρέχει παράλληλα νομιμοποίηση εσόδων,
- την εισαγωγή ρήτρας που να ορίζει ότι οι προβλεπόμενες (διοικητικές) κυρώσεις του ελληνικού δικαίου επέχουν θέση ποινικών κυρώσεων για τους σκοπούς της διεθνούς δικαστικής και διοικητικής συνεργασίας.

Έτσι θα επιτευχθεί συνεκτικότητα σε σχέση με τις προϋποθέσεις θεμελίωσης ευθύνης νομικών προσώπων, με λήψη υπόψη ουσιαστικών παραμέτρων που συναρτώνται με τη διευκόλυνση / μη αποτροπή πράξεων προσβολής εννόμων αγαθών και ένα απαραίτητο στην πράξη κεντρικό σύστημα επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται σε υποθέσεις οικονομικής εγκληματικότητας και διαφθοράς.

Ειδικότερα:

- Καταργείται το άρθρο 51 Ν. 3691/2008 και αντικαθίσταται με τις ανωτέρω διατάξεις. Αντίθετα, το άρθρο 52 Ν. 3691/2008 διατηρείται ως έχει.
- Οι προτεινόμενες διατάξεις δεν αφορούν μόνο «υπόχρεα πρόσωπα» του Ν. 3691/2008, ούτε διακρίνεται η μεταχείριση των τελευταίων σε σχέση με άλλα νομικά πρόσωπα.
- Αυξάνονται τα ανώτατα όρια προστίμων, ενώ αξιοποιείται το μέτρο της θέσης σε επιτήρηση του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης για διάστημα από ένα έως τρία έτη, κατά τη διάρκεια του οποίου θα ελέγχεται, μεταξύ άλλων, η θέση σε ισχύ και η

εφαρμογή μέτρων εταιρικής ή επιχειρησιακής αυτοσυμμόρφωσης προς τον σκοπό της αποφυγής επανάληψης της παράβασης.

- Καταργείται η αρμοδιότητα του Υπουργού για επιβολή κυρώσεων σε νομικά πρόσωπα και δημιουργείται ειδική Αρχή για την επιβολή των σχετικών κυρώσεων. Διατηρείται πάντως η αρμοδιότητα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για την επιβολή των ως άνω κυρώσεων σε εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά εταιρείες που εμπίπτουν στην εποπτεία της με βάση τη σχετική νομοθεσία. Επίσης δεν θίγεται η αρμοδιότητα άλλων διοικητικών οργάνων που επιβάλλουν διοικητικές κυρώσεις σε νομικά πρόσωπα για διοικητικές παραβάσεις που εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 1.

II. Ποινική ευθύνη διοικητών / προϊσταμένων

ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Στο Δωδέκατο Κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα με τίτλο «Εγκλήματα κατά την ενάσκηση της υπηρεσίας» προστίθεται άρθρο 237ΣΤ΄ ως ακολούθως:

Άρθρο 237 ΣΤ΄

Παράλειψη αποτροπής και εποπτείας υφισταμένων

1. Με την ποινή του αυτουργού τιμωρείται και ο προϊστάμενος υπηρεσίας, ο επιθεωρητής ή το πρόσωπο που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε υπηρεσίες του Δημοσίου και των νομικών προσώπων που απαριθμούνται στο άρθρο 237 Η΄ παρ. 1, ο οποίος με πρόθεση παραλείπει κατά παράβαση συγκεκριμένου υπηρεσιακού καθήκοντος να αποτρέψει τις πράξεις των άρθρων 235, 237 Δ΄ παρ. 1, 2 που τελούνται από υφιστάμενό του ή από πρόσωπο που υπάγεται στον έλεγχό του.
2. Ο διευθυντής ή άλλο πρόσωπο που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε επιχείρηση, νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, ο οποίος εν γνώσει παραλείπει κατά παράβαση συγκεκριμένου καθήκοντος να αποτρέψει τις πράξεις των άρθρων 236 παρ. 1-3, 237 Α΄ παρ. 1-2, 237 Γ΄ παρ. 1-2, 237 Ε΄ παρ. 1-4 που τελούνται από πρόσωπο που υπάγεται στην εποπτεία του προς όφελος της επιχείρησης, του νομικού προσώπου ή της ένωσης προσώπων τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία έτη σε περίπτωση που πρόκειται για πλημμέλημα και έως δέκα έτη αν πρόκειται για κακούργημα. Η διάταξη του παρόντος άρθρου εφαρμόζεται εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη.
3. Πρόσωπο με τις ιδιότητες ή εξουσίες της παραγράφου 1 ή 2 που με πρόθεση παραλείπει να ασκήσει τα ανατεθειμένα σε αυτό καθήκοντα ελέγχου ή εποπτείας και με τον τρόπο αυτό καθιστά δυνατή τη διάπραξη των αδικημάτων που αναφέρονται στις παραπάνω παραγράφους από δράστη που υπάγεται στην εποπτεία ή στον έλεγχό του, τιμωρείται με φυλάκιση έως δύο έτη, εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη.

Στο Εικοστό Τέταρτο Κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα, μετά το άρθρο 406Α΄ του Ποινικού Κώδικα, προστίθεται άρθρο 406Β΄ το οποίο έχει ως εξής:

Άρθρο 406Β΄ ΠΚ

Ευθύνη για παράλειψη εποπτείας

1. Διευθυντής ή άλλο πρόσωπο, που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου ή ασκεί έμπρακτα διευθυντικά καθήκοντα σε υπηρεσίες του Δημοσίου, νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των οργανισμών της ή σε επιχείρηση ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, που με πρόθεση παραλείπει να ασκήσει τα ανατεθειμένα σε αυτόν καθήκοντα ελέγχου ή εποπτείας και με τον τρόπο αυτό καθιστά δυνατή τη διάπραξη αδικημάτων με ιδιοκτησιακό ή περιουσιακό αντικείμενο ή και με τέτοιο αντικείμενο κατά του Δημοσίου ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των νομικών προσώπων του άρθρου 13 στοιχ. η΄ τα οποία τελούνται από πρόσωπα που υπάγονται στην εποπτεία ή τον έλεγχό του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.
2. Η ποινή της παρ. 1 επιβάλλεται εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη.

Στο Ν. XXX («Αδικήματα φοροδιαφυγής και συναφείς διατάξεις») προβλέπεται άρθρο 6 ως ακολούθως:

Άρθρο 6

Ευθύνη για παράλειψη αποτροπής

1. Όταν με τα αδικήματα των άρθρων 1 ως 4 παραβιάζονται φορολογικές υποχρεώσεις νομικών προσώπων ή άλλων συλλογικών οντοτήτων, οι νόμιμοι εκπρόσωποι αυτών με βάση νόμο, δικαιοπραξία, δικαστική απόφαση, διοικητική πράξη ή εν τοις πράγμασι άσκηση διαχειριστικής εξουσίας ευθύνονται ως αυτοурγοί και όταν παραλείπουν με δόλο να αποτρέψουν την πραγμάτωση των στοιχείων των αδικημάτων από άλλα πρόσωπα, αν και διαθέτουν πραγματική δυνατότητα αποτροπής μέσω λήψης αποφάσεων ή άσκησης εποπτείας ή ελέγχου σ' αυτά τα πρόσωπα.
2. Την ιδιότητα του νομίμου εκπροσώπου, κατά έννοια της παραγράφου 1, μπορεί να φέρουν και πρόσωπα στα οποία ανατίθεται η εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων του νομικού προσώπου ή της συλλογικής οντότητας με μεταβίβαση ειδικών αρμοδιοτήτων στο πλαίσιο της εσωτερικής κατανομής αρμοδιοτήτων. Η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων δεν απαλλάσσει τα πρόσωπα που μεταβιβάζουν αυτές από την υποχρέωση άσκησης εποπτείας ή ελέγχου και συνακόλουθα από τη δυνατότητα θεμελίωσης ευθύνης τους σύμφωνα με την παράγραφο 1.
3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 δεν αποκλείουν τη δυνατότητα θεμελίωσης συμμετοχικής ευθύνης κατά την έννοια των άρθρων 46 και 47 του Ποινικού Κώδικα, εφόσον συντρέχουν οι ειδικότερες προϋποθέσεις αυτών, για πρόσωπα που αναλαμβάνουν τυπικά μόνο την ιδιότητα του νομίμου εκπροσώπου, χωρίς να έχουν πραγματικές εξουσίες εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή άσκησης εποπτείας ή ελέγχου.
4. Οι διατάξεις της παραγράφου 2 δεύτερο εδάφιο και της παραγράφου 3 εφαρμόζονται ανάλογα και στις περιπτώσεις ατομικών επιχειρήσεων.

Αιτιολογικές σκέψεις

Ο αποκλεισμός της ευθύνης των νομικών προσώπων από το ποινικό δίκαιο έχει οδηγήσει σε μια παράπλευρη συνέπεια, η οποία συναρτάται με την κατάφαση ποινικής ευθύνης των εκπροσώπων τους. Ειδικότερα, παρατηρείται μια τάση διεύρυνσης της ποινικής καταστολής σε σχέση με τα φυσικά πρόσωπα που κατέχουν διευθυντικές θέσεις σε επιχειρήσεις, κατά τρόπο που αποκλίνει από θεμελιώδεις αρχές του ποινικού δικαίου, προσεγγίζοντας επικίνδυνα την αντικειμενική ευθύνη. Η κύρια προβληματική που αναπτύσσεται εδώ συναρτάται με τη δυνατότητα θεμελίωσης (ποινικής) ευθύνης από *παράλειψη*, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου εντοπίζεται «ανάθεση καθηκόντων», υπό τη μορφή, για παράδειγμα, άσκησης εποπτείας επί των ενεργειών υφισταμένων. Οι προϋποθέσεις για την επιβολή ποινικών κυρώσεων σε τέτοιες περιπτώσεις θα πρέπει να μην επιτρέπουν ούτε τη συγκάλυψη βλαπτικών συμπεριφορών αλλά ούτε και τη διάχυση της ποινικής ευθύνης σε «αμέτοχα» φυσικά πρόσωπα.

Η θέσπιση ποινικής ευθύνης των οργάνων του νομικού προσώπου με κέντρο βάρους την ιδιότητα που αυτά κατέχουν στο πλαίσιο της επιχείρησης –πέραν του ότι ενέχει τον κίνδυνο της αντικειμενικοποίησης της ευθύνης τους- δεν είναι, σε κάθε

περίπτωση, επαρκής από μόνη της προκειμένου να αποδώσει ουσιαστικό (ποινικό) άδικο. Δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι η κατάληψη ορισμένης θέσης από κάποιο φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο της επιχείρησης λαμβάνει χώρα στη βάση κριτηρίων που αφορούν την ορθή λειτουργία της επιχείρησης, και γι' αυτό δεν ενσωματώνει κατ' ανάγκη (ούτε καν κατά κανόνα) τα στοιχεία εκείνα που θα επέτρεπαν τη συναγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με την απόδοση ευθύνης για μια πράξη υπό ποινική έννοια. Επιπλέον, στις περιπτώσεις απλής «μη άσκησης εποπτείας» από προϊστάμενο ελλείπει κατά κανόνα η τυποποίηση ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης που να δεσμεύει τον προϊστάμενο σε εποπτεία, ενώ τέτοια υποχρέωση δεν μπορεί να συναχθεί ούτε και με αναγωγή σε «εξωνομικές» περιστάσεις. Επομένως, προβάλλει εδώ η ανάγκη για επιλογή των περιπτώσεων εκείνων παράλειψης εποπτείας που εμφανίζουν πράγματι ποινικό ενδιαφέρον, και η τυποποίησή τους στο πλαίσιο εγκλημάτων *γνήσιας* παράλειψης, όπου και θα καταγράφονται οι αντικειμενικές και υποκειμενικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για την κατάφαση της αξιόποινης συμπεριφοράς. Τέτοια περίπτωση αποτελεί η προτεινόμενη στο παρόν σχέδιο διάταξη σχετικά με την παράλειψη αποτροπής δωροδοκίας ή δωροληψίας από υφιστάμενο, καθώς και η προτεινόμενη διάταξη σχετικά με την ευθύνη διευθυντή ή άλλου προσώπου, που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου ή ασκεί έμπρακτα διευθυντικά καθήκοντα σε υπηρεσίες του Δημοσίου, νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των οργανισμών της ή σε επιχείρηση ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, που με πρόθεση παραλείπει να ασκήσει τα ανατεθειμένα σε αυτόν καθήκοντα ελέγχου ή εποπτείας και με τον τρόπο αυτό καθιστά δυνατή τη διάπραξη αδικημάτων με ιδιοκτησιακό ή περιουσιακό αντικείμενο από πρόσωπα που υπάγονται στην εποπτεία ή τον έλεγχό του.

Δεν μπορεί βέβαια να αποκλειστεί εκ των προτέρων η παράλληλη εφαρμογή των διατάξεων του γενικού μέρους του Ποινικού Κώδικα που διέπουν τη συμμετοχική ευθύνη (σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 15 ΠΚ) σε τέτοια περιστατικά (εγείροντας περιπτώσεις φαινομενικής κατ' ιδέα συρροής). Η θεμελίωση ευθύνης από (μη γνήσια) παράλειψη υπ' αυτή την έννοια θα προϋπέθετε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση που να κατατείνει στη διαφύλαξη του ίδιου του εννόμου αγαθού, ώστε η παράλειψη του ανωτέρου να μη φέρει απλώς το χαρακτήρα μιας παραμέλησης εποπτείας. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η παράλληλη τυποποίηση ενός εγκλήματος γνήσιας παράλειψης (με την εδώ προτεινόμενη έννοια) συνοδεύεται από ρήτρα σχετικής επικουρικότητας.

Αντίθετα, η απόδοση ποινικής ευθύνης σε φυσικά πρόσωπα –σε όσες περιπτώσεις εκφεύγουν της πραγμάτωσης της ειδικής υπόστασης του εγκλήματος- προϋποθέτει την τυποποίηση ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης η οποία να κατατείνει σε προστασία του εννόμου αγαθού από (εσωτερικές ή εξωτερικές) προσβολές. Η επιλογή αυτή συνάδει με τη φύση των εγκληματικών συμπεριφορών που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας πρότασης, οι οποίες –με την εξαίρεση των αδικημάτων διαφθοράς- συνιστούν *ουσιαστικά* εγκλήματα που προσβάλλουν τα έννομα αγαθά της ιδιοκτησίας / περιουσίας.

Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή των σχετικών διατάξεων (δηλαδή της εκάστοτε διάταξης που τυποποιεί το έγκλημα σε συνδυασμό με τη γενική διάταξη του άρθρου 15 ΠΚ) πρέπει *απαρέγκλιτα* να απορρέει από παράλειψη που σχετίζεται με τις δραστηριότητες του νομικού προσώπου και να στηρίζεται στις ακόλουθες προϋποθέσεις: α. σε δυνατότητα αντίληψης της κατάστασης που καλεί σε πράξη τον νόμιμο εκπρόσωπο ή το πρόσωπο στο οποίο έχουν μεταβιβαστεί αρμοδιότητες εκπροσώπησης, β. σε απόδειξη της πραγματικής δυνατότητας άσκησης εξουσιών μέσω της λήψης αποφάσεων και / ή της άσκησης εποπτείας στον ειδικότερο τομέα δράσης του νομικού προσώπου-επιχείρησης όπου επήλθε το αξιόποιο αποτέλεσμα, η οποία επέτρεπε στον προϊστάμενο (ή όποιον τον υποκαθιστά κατόπιν ανάθεσης ή μεταβίβασης αρμοδιοτήτων) να αποτρέψει την υπό κρίση συμπεριφορά ή να εποπτεύσει άλλους, γ. σε παράβαση των διευθυντικών καθηκόντων ή καθηκόντων εποπτείας με τη συγκεκριμένη παράλειψη, και δ. σε πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, μέσω της θεμελίωσης τόσο του γνωστικού όσο και του βουλητικού στοιχείου (δεδομένου ότι οι υπό συζήτηση βλαπτικές συμπεριφορές προϋποθέτουν θεμελίωση δόλου του δράστη).

Με την αναγνώριση τέτοιας ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης, πάντως (όπου αυτή εντοπίζεται), δεν αποσκοπείται σώνει και καλά η θεμελίωση *αυτουργικής* ευθύνης του «ανωτέρου» σε κάθε περίπτωση. Κάτι τέτοιο θα προϋπέθετε δυνατότητα αυτοδύναμης αποτροπής της βλαπτικής συμπεριφοράς του τρίτου, αλλά και υιοθέτηση της θεωρητικής άποψης περί δυνατότητας παραδοχής παράλληλης αυτουργικής ευθύνης από ενέργεια και παράλειψη, κάτι που είναι σκόπιμο να επαφθεθεί στην ερμηνεία της διάταξης.

Έτσι, ειδικότερα:

Στο άρθρο 237ΣΤ του Ποινικού Κώδικα τυποποιούνται εγκλήματα *παράλειψης αποτροπής εγκλημάτων δωροληψίας και δωροδοκίας αλλά και αθέμιτης λήψης ή παροχής ωφελημάτων*, με δράστες προϊσταμένους δημοσίων υπηρεσιών ή επιθεωρητές και διευθυντές νομικών προσώπων αντίστοιχα. Η προτεινόμενη διάταξη αντικαθιστά τις υφιστάμενες διατάξεις των άρθρων 159Α παρ. 2, 235 παρ. 4, 236 παρ. 3 και 237 παρ. 3 ΠΚ στις οποίες τυποποιούνται εγκλήματα παράλειψης από αμέλεια. Με δεδομένη τη μη αναγνώριση ποινικής ευθύνης για τα νομικά πρόσωπα στην ελληνική έννομη τάξη, η υπό προϋποθέσεις θεμελίωση ευθύνης από παράλειψη για τα φυσικά πρόσωπα στα οποία έχει ανατεθεί η εποπτεία επί των ενεργειών των υφισταμένων τους, όταν οι τελευταίοι τελούν πράξεις δωροδοκίας προς όφελος του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης, δείχνει δικαιολογημένη. Επιβεβλημένη είναι και η αναγνώριση αντίστοιχης ευθύνης για τους υπαλλήλους που έχουν υπό τον έλεγχό τους σημαντικό τμήμα της δημόσιας υπηρεσίας, στην περίπτωση χρηματισμού των υφιστάμενων που βρίσκονται υπό την εποπτεία τους. Όμως η λύση που επέλεξε ο νομοθέτης με τις προτεινόμενες για κατάργηση διατάξεις, πέραν του ότι διευρύνει υπερβολικά το αξιόποιο, οδηγεί και σε ενδοσυστηματικές αντιφάσεις, αφού προβλέπει ποινική ευθύνη για την από αμέλεια παράλειψη αποτροπής εγκλημάτων (δωροληψίας και δωροδοκίας) που τιμωρούνται μόνο όταν τελούνται με δόλο. Με την προτεινόμενη διάταξη του άρθρου 237ΣΤ ΠΚ επιδιώκεται η άρση των παραπάνω ελλειμμάτων.

Στην πρώτη παράγραφο της διάταξης του άρθρου 237ΣΤ περιγράφεται η συμπεριφορά του *προϊσταμένου υπηρεσίας, επιθεωρητή ή άλλου προσώπου που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε υπηρεσίες του Δημοσίου*, ο οποίος με πρόθεση, κατά παράβαση συγκεκριμένου υπηρεσιακού καθήκοντος παραλείπει να αποτρέψει πράξεις παθητικής δωροδοκίας και αθέμιτης λήψης ωφελημάτων που τελούνται από υφιστάμενό του ή από υπάλληλο που βρίσκεται υπό τον έλεγχό του. Στις περιπτώσεις βέβαια αυτές, ο δράστης κατά –σχεδόν ανεξαιρέτο- κανόνα θα έχει και ιδιαίτερη νομική υποχρέωση για την προστασία της καλής λειτουργίας της δημόσιας υπηρεσίας και συνεπώς για την αποτροπή του αποτελέσματος της δωροληψίας που τελεί ο υφιστάμενός του, οπότε θα υπέχει ευθύνη συμμετόχου δια παραλείψεως στην πράξη αυτή. Ενόψει, ωστόσο, της τάσης της νομολογίας να τον αντιμετωπίζει ως απλό συνεργό, κρίνεται σκόπιμη η τυποποίηση εγκλήματος γνήσιας παράλειψης που θα εξασφαλίζει σε κάθε περίπτωση την ισοβαρή ποινική του αντιμετώπιση όπως και για τον υφιστάμενό του που χρηματίζεται. Η ευρεία διατύπωση που υιοθετεί η προτεινόμενη διάταξη επιτρέπει την τέλεση του αδικήματος από περισσότερα πρόσωπα, ενταγμένα στην υπαλληλική ιεραρχία ή από επιθεωρητές, εφόσον πάντως βαρύνονται με *συγκεκριμένο καθήκον επίβλεψης ή ελέγχου* του δωρολήπτη. Εξάλλου, ο δόλος του δράστη (ακόμη και ενδεχόμενος) θα πρέπει να καλύπτει, εκτός από την παράλειψη συμμόρφωσης με το παραπάνω καθήκον, και την ίδια την τέλεση δωροληψίας από τον υφιστάμενό του.

Στη δεύτερη παράγραφο τυποποιείται αντίστοιχο έγκλημα γνήσιας παράλειψης, με δράστη τον *διευθυντή ή άλλο πρόσωπο που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε επιχείρηση, νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, ο οποίος εν γνώσει παραλείπει να αποτρέψει πράξεις ενεργητικής δωροδοκίας και αθέμιτης παροχής ωφελημάτων που τελούνται από πρόσωπο που υπάγεται στην εποπτεία του προς όφελος της επιχείρησης, του νομικού προσώπου ή της ένωσης προσώπων*. Υποκείμενο τέλεσης μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου στην επιχείρηση, χωρίς να βρίσκεται απαραίτητα στην κορυφή της ιεραρχίας, εφόσον είναι επιφορτισμένο με *συγκεκριμένο καθήκον επίβλεψης ή ελέγχου* του υπαιτίου της ενεργητικής δωροδοκίας. Η τυποποίηση του εγκλήματος αυτού κρίνεται αναγκαία, στο βαθμό που ο δράστης κατά κανόνα δεν θα βαρύνεται με ιδιαίτερη νομική υποχρέωση για την προστασία της καλής λειτουργίας της δημόσιας υπηρεσίας (σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για τον ανώτερο υπάλληλο-δράστη του εγκλήματος της πρώτης παραγράφου), και συνεπώς δεν θα μπορεί να θεμελιωθεί ποινική του ευθύνη ως συμμετόχου δια παραλείψεως στην πράξη της ενεργητικής δωροδοκίας. Η ρήτρα επικουρικότητας τίθεται για τις εξαιρετικές περιπτώσεις που θα μπορούσε να θεμελιωθεί συμμετοχική του ευθύνη στην πράξη δωροδοκίας του υφισταμένου του.

Τέλος, το έγκλημα γνήσιας παράλειψης που τυποποιείται στην τρίτη παράγραφο της προτεινόμενης διάταξης του άρθρου 237ΣΤ ΠΚ λειτουργεί επικουρικά, καλύπτοντας τις περιπτώσεις που ο προϊστάμενος της δημόσιας υπηρεσίας ή ο διευθυντής της επιχείρησης (δηλαδή οι δυνητικοί δράστες των εγκλημάτων των παραγράφων 1 και 2) καλύπτει με δόλο (ακόμη και ενδεχόμενο) την παράλειψη άσκησης συγκεκριμένου καθήκοντος ελέγχου ή εποπτείας, θέτοντας έτσι όρους κινδύνου για τη διάπραξη

δωροληψίας ή δωροδοκίας από υφιστάμενο (σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του προτεινόμενου άρθρου).

Από την άλλη πλευρά, η ιδιαίτερη θέση των προσώπων που έχουν εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου ή ασκούν έμπρακτα διευθυντικά καθήκοντα σε υπηρεσίες του Δημοσίου, ν.π.δ.δ., της Ε.Ε. ή οργανισμών της ή σε επιχείρηση ή ν.π.ι.δ. ή ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα επιβάλλει σε αυτά την υπεύθυνη άσκηση των πιο πάνω εξουσιών και καθηκόντων ώστε να αποτρέπουν και να προλαμβάνουν τη διάπραξη αδικημάτων σε βάρος της δημόσιας περιουσίας. Στο μέτρο που η ύπαρξη σχετικής ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης για την εφαρμογή του άρθρου 15 ΠΚ δεν είναι σε κάθε περίπτωση βέβαιη, κρίθηκε σκόπιμη η καθιέρωση ενός γνήσιου εγκλήματος παράλειψης (άρθρο 406B ΠΚ), το οποίο πάντως θα είναι σχετικά επικουρικό έναντι τυχόν βαρύτερης ποινικής ευθύνης (ιδίως με βάση τις διατάξεις για τη συμμετοχή σε συνδυασμό με το άρθρο 15 ΠΚ).

Τέλος, με το άρθρο 6 του Ν. XXX («Αδικήματα φοροδιαφυγής και συναφείς διατάξεις») επιχειρείται να αρθούν σοβαρά ελλείμματα του ισχύοντος δικαίου. Συγκεκριμένα, τα άρθρα 20 Ν. 2523/1997 και 25 παρ. 2 και 3 Ν. 1882/1990, που θεσπίζουν ειδικές ρυθμίσεις σε ό,τι αφορά τη θεμελίωση αυτουργικής ευθύνης για φορολογικά αδικήματα με τα οποία παραβιάζονται φορολογικές υποχρεώσεις νομικών προσώπων ή άλλων συλλογικών οντοτήτων, συνδέοντας την ευθύνη αυτή με τα φυσικά εκείνα πρόσωπα που κατέχουν συγκεκριμένες τυπικές ιδιότητες εντός του εκάστοτε νομικού προσώπου ή συλλογικής οντότητας, έχουν αντιμετωπίσει μέχρι σήμερα –δικαιολογημένα– σφοδρή κριτική από τη θεωρία. Σε σχέση με το άρθρο 20 Ν. 2523/1997, π.χ., αναφέρεται ορθά ότι αυτό εισάγει μια χονδροειδή έννοια πλασματικού αυτουργού, υποτιμά το θεωρητικά εκλεπτυσμένο οπλοστάσιο του ποινικού δικαίου στα ζητήματα συμμετοχής και, εμμέσως πλην σαφώς, παραβιάζει τη συνταγματικά θεμελιωμένη αρχή της ενοχής, δρομολογώντας τον κίνδυνο να εκλαμβάνεται στην πράξη η συνδρομή των απαριθμούμενων ιδιοτήτων ως τεκμήριο ενοχής του προσώπου που τις φέρει. Ακόμη πιο προβληματικές, υπό αυτό το πρίσμα, είναι οι προβλέψεις του άρθρου 25 Ν. 1882/1990, που ανάγουν σε αυτουργούς του οικείου αδικήματος ακόμη και διευθυντικά στελέχη τα οποία έχουν αποχωρήσει από τη συλλογική οντότητα πολλά έτη πριν το χρονικό σημείο που πρέπει να καταβληθεί το χρέος της, επιτρέποντας έτσι τον καταλογισμό ποινικής ευθύνης ακόμη και σε πρόσωπα που δεν έχουν καμία (*de jure* ή *de facto*) σχέση με τη συλλογική οντότητα ή δυνατότητα να οδηγήσουν αυτήν σε συμμόρφωση με τις οικονομικές της υποχρεώσεις κατά το χρόνο τέλεσης του αδικήματος. Ρυθμίσεις όπως οι παραπάνω, ακόμη και αν είναι κατανοητό ότι εξυπηρετούν πρακτικούς φοροεισπρακτικούς σκοπούς, στον βαθμό που προάγουν πάντως έναν αυτοματισμό στον καταλογισμό ποινικής ευθύνης και, κατ' επέκταση, την αναγνώριση αντικειμενικής ευθύνης με βασικό κριτήριο την κατοχή ορισμένης ιδιότητας, είναι επικίνδυνες και χρήζουν αναμόρφωσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω προβληματισμούς, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις του σχεδίου αποφεύγουν οποιαδήποτε ειδική απαρίθμηση τυπικών ιδιοτήτων κατά την οριοθέτηση των ενεργητικών υποκειμένων των φορολογικών αδικημάτων με τα οποία παραβιάζονται φορολογικές υποχρεώσεις νομικών προσώπων. Για τα

αδικήματα αυτά ισχύουν, συνεπώς, καταρχήν μόνο οι όροι της εκάστοτε οικείας νομοτυπικής περιγραφής. Έτσι π.χ., στην περίπτωση του αδικήματος του άρθρου 1, ευθύνη μπορεί να φέρει κάθε πρόσωπο που έχει αναλάβει να εκπληρώνει τις φορολογικές υποχρεώσεις του νομικού προσώπου ή της συλλογικής οντότητας με νόμο, δικαιοπραξία, δικαστική απόφαση, διοικητική πράξη ή εν τοις πράγμασι άσκηση διαχειριστικής εξουσίας. Τα πρόσωπα με την παραπάνω έννοια θα ταυτίζονται κατά κανόνα με αυτά των νομίμων εκπροσώπων και διοικητών του νομικού προσώπου ή της συλλογικής οντότητας και θα προκύπτουν, ανάλογα με τον εταιρικό τύπο ή τη μορφή οργάνωσης της συλλογικής οντότητας, από το καταστατικό της, τις αποφάσεις των οργάνων της ή την εσωτερική, δημοσιευμένη επίσημα ή εν τοις πράγμασι διενεργούμενη, κατανομή αρμοδιοτήτων.

Ενόψει πάντως του γεγονότος ότι στις περιπτώσεις νομικών προσώπων και συλλογικών οντοτήτων εμφανίζεται συχνά τόσο το φαινόμενο της κατανομής και μεταβίβασης αρμοδιοτήτων, όσο και αυτό της τέλεσης των επιμέρους στοιχείων των φορολογικών αδικημάτων όχι από τους ίδιους τους νομίμους εκπροσώπους, αλλά από τρίτα πρόσωπα, κρίθηκε σκόπιμο να συμπεριληφθεί ρητά στο σχέδιο μια ειδικότερη διάταξη που ρυθμίζει τις προϋποθέσεις της ευθύνης των νομίμων εκπροσώπων, όταν αυτοί μεταβιβάζουν αρμοδιότητές τους ή / και όταν δεν αποτρέπουν πράξεις τρίτων προσώπων με τις οποίες πραγματώνονται στοιχεία των φορολογικών αδικημάτων των άρθρων 1 ως 4 και παραβιάζονται έτσι φορολογικές υποχρεώσεις του νομικού προσώπου. Ορίζεται έτσι ρητά, καταρχάς, ότι οι νόμιμοι εκπρόσωποι φέρουν αυτουργική ευθύνη και στις περιπτώσεις που παραλείπουν με δόλο να αποτρέψουν πράξεις τρίτων προσώπων, κατά την παραπάνω έννοια, εφόσον πάντως διαθέτουν την πραγματική δυνατότητα αποτροπής μέσω λήψης αποφάσεων ή άσκησης εποπτείας ή ελέγχου σ' αυτά τα πρόσωπα. Με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζεται, ουσιαστικά, ότι οι νόμιμοι εκπρόσωποι έχουν ιδιαίτερη νομική υποχρέωση, κατά την έννοια του άρθρου 15 ΠΚ, χωρίς όμως την ανάγκη ρητής εξέτασης των προϋποθέσεων του τελευταίου, για την αποτροπή πράξεων τρίτων που πραγματώνουν τα στοιχεία των αδικημάτων των άρθρων 1 ως 4, όταν με αυτά παραβιάζονται φορολογικές υποχρεώσεις του νομικού προσώπου ή της συλλογικής οντότητας. Ποινικά ενδιαφέρουσα παράλειψή τους, που να μπορεί να γεννήσει αυτουργική ευθύνη τους για τα παραπάνω αδικήματα, συντρέχει όμως μόνο όταν έχουν πραγματική δυνατότητα αποτροπής των πράξεων των τρίτων προσώπων, μέσω λήψης αποφάσεων ή άσκησης εποπτείας ή ελέγχου σε αυτά, και δεν κάνουν χρήση αυτής της δυνατότητας. Παραπέρα προβλέπεται ότι οι νόμιμοι εκπρόσωποι, ακόμη και αν μεταβιβάζουν τις αρμοδιότητές τους σε σχέση με την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων του νομικού προσώπου ή της συλλογικής οντότητας σε τρίτα πρόσωπα, διατηρούν πάντως υποχρεωτικά το καθήκον εποπτείας και ελέγχου σ' αυτά και, κατ' επέκταση, μπορούν και πάλι να ευθύνονται ως αυτουργοί δια παραλείψεως σύμφωνα με τους προαναφερόμενους όρους, αν τα τρίτα πρόσωπα πραγματώνουν τα στοιχεία των αδικημάτων των άρθρων 1 ως 4. Τέλος, ενόψει του γεγονότος ότι η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων ή / και πραγμάτωση των στοιχείων των φορολογικών αδικημάτων από τρίτα πρόσωπα μπορεί να λαμβάνουν χώρα και σε περιπτώσεις ατομικών επιχειρήσεων, ιδίως όταν αυτές διαθέτουν μια σύνθετη εσωτερική δομή και ιεραρχία,

προβλέπεται ρητά, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ότι οι παραπάνω ρυθμίσεις θα ισχύουν αναλογικά και για ατομικές επιχειρήσεις.